

Emil Eyben

De onstuimigen *Jeugd en (on)deugd in het Oude Rome*

DNB/Pelckmans en Kok Agora, 1987, Kapellen en Kampen, 214 blz., f 34,75

Wie bij het zien van titel en ondertitel van dit Belgische boek zich verlekkerd voorbereidt op beschrijvingen van wild en onstuimig seksleven van Romeinse jongheren komt bedrogen uit. De antieke afbeelding op de cover van een wat futloze jongeman met een enigszins Belgisch ogend gezicht doet al wat anders vermoeden, en een eerste blik in inhoud en voorwoord laat van die eerste illusie niets meer over: dit is een fatsoenlijk boek, zoals boeken vroeger altijd waren.

Eyben tracht allereerst te bepalen wat voor de Romeinen 'jeugd' was, om vervolgens in hoofdstukken met opwindende titels als 'onstuimig' handelen en 'onstuimig' denken het dagelijks leven van jongens in de Romeinse tijd te schilderen. Zo passeert het ontspanningsleven in al zijn facetten de revue, met vertrouwde nummers als atletiek, gymnasia en schouwspelen, maar ook met verrassende hoofdstukjes over wat Eyben licht anachronistisch 'vandalisme' en 'studentenleven' noemt. Ook de politiek, het leger, opvoeding en onderwijs komen aan bod. Maar hoewel de auteur zijn best heeft gedaan om een breed scala aan facetten in zijn betoog te betrekken blijken hier toch ook de zwakke kanten van het boek. Eyben ziet geen kans diep in te gaan op zijn stof, en laat het maar al te vaak bij een aaneenrijging van citaten uit antieke bronnen. Erg bezwaarlijk daarbij is dat zeer vroege (200 v. Chr) en zeer late (500 na Chr) bronnen, van historiografische en literaire aard, Christelijk en niet-Christelijk, historisch en mythologisch, kriskras door elkaar gebruikt worden, waardoor het beeld dat de lezer krijgt vaag en niet tijdsgebonden blijft. Een andere tekortkoming is dat Eyben zich alleen maar bezig houdt met jongens, en dan ook nog alleen jongens uit 'gegoede milieus'. Dit hangt weliswaar met de beperkingen in de antieke bronnen samen, maar het was mooi geweest als Eyben dan ook wat minder scheutig was geweest met generaliseringsen als 'de jongen' en 'de jonge Romein'.

Echt interessant wordt het pas in het laatste hoofdstukje 'onstuimig' voelen met zes korte paragraafjes over seksualiteit en liefde. Helaas komt er daarin bijzonder weinig nieuws naar voren, en erger nog: Eyben geeft geregeld blijk van een ouderwetse hetero-blik, met een nogal sterke nadruk op asexueel gedrag en askese bovendien. Het is tekenend dat hij aan dat laatste een geheel eigen paragraaf besteedt, en het bestaat om daarin twee figuren te bespreken uit de Griekse *mythologie*. Uiteraard wordt in de meeste schriftelijke bronnen niet met zoveel woorden gezegd wat de jongeren in bed allemaal deden, maar als er niets staat kun je niet beweren dat er ook niets gebeurde. Het is in deze toch wat deprimerende context dat Eyben te spreken komt over 'homofilie'. Hij doet dat in vier bladzijden (van de 214) wat tegenover de behandeling zijn dissertatie in vijf bladzijden (van de 691) een zekere vooruitgang te noemen is. Na een paar nogal stellige openingszinnen waarin hij ons verzekert dat 'homofilie' iets Grieks was, en 'voortvloeiende' uit de 'minderwaardige positie van de vrouw, de naakte sportbeoefening in de gymnasia en uit de slavernij', benadrukt hij de negatieve aspecten, meer in het bijzonder dat homoseksueel contact met vrije jonge burgers (exemplaren van Eyben's type 'de Romeinse jongen' dus) sterk afgekeurd en soms bestraft werd, en wat die deugdzaam knapen allemaal wel niet deden om al te grijpgrage handen van hun lijf te houden. Zuinigjes erkent Eyben dat de 'geoorloofde' homoseksualiteit met slaven zeker wijd verspreid was en hij kan er niet omheen dat vrij veel Romeinen zich 'zowel tot jongens als tot meisjes' aangetrokken voelden, maar die waren dus 'blijkbaar biseksueel'. Er waren nu eenmaal mannen die 'enkel seksueel genot' zochten, maar er zijn ook voorbeelden van relaties die, zo verzekert Eyben ons, 'doordrongen konden zijn met homoeroticiteit, zonder dat het seksuele daarbij een rol speelde.' Het is duidelijk dat dit boek niet is geschreven voor homo's of voor mensen die iets willen weten over seksuele relaties tussen mannen (en tussen vrouwen!) in de Oudheid. Ook sociologen zullen er weinig mee kunnen beginnen en classicisten zullen er niets in vinden dat ze niet al jaren in hun bronnen lezen. Voor mij blijft het een vraag wie er eigenlijk tot de doelgroep behoort.

Vincent Hunink